

Numărul 47. Oradea-mare 22 nov. (4 dec.) 1898. Anul XXXIV.

Apare duminică. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Stefan Velovan.

Poate nici pe un teren nu putem arăta un progres atât de îmbucurător ca pe acela al învățământului public. Prin asta nu voim să dicem, că am atins culmea dorită, ci numai constatăm faptul că avem o clasă învățărească destul de înaintată. Căci doar încă din timpurile vechi noi cei de dincoaci am dat și celor de dincolo o mulțime de învățatori; de aici au trecut acolo George Lazar și alții cari au dat învățământului o direcție națională, ba și astăzi avem acolo la felurite institute mulți profesori harnici, cari ne fac onoare și sunt respectați.

Unul din aceștia este și bărbatul al cărui portret ilustrează pagina aceasta și care, trecut de dincolo, ocupă și acolo un loc de cinste în corul didactic.

Stefan Velovan, bărbatul despre care începurăm a vorbi, s'a născut în comuna Ruskberg, comitatul Caraș-Severin, la 22 septembrie 1852.

A început să studieze în școala elementară română-germană din locul nașterii sale, apoi s'a dus la Timișoara spre a continua studiile în școala superioară, tot acolo a făcut și cursul gimnasial, beneficiând câțiva ani și de Alumneul național românesc înființat pe vremea aceea.

Cu un stipendiu de 700 fl. din fundațiunea Gozdsu, a mers apoi la Viena, unde se înscrise la universitate, în facultatea filozofică și termină cursul acesteia.

Episcopul Ioan Popasu din Caransebeș, care a spriginit pe atâția tineri cu talent și care înființase la 1876 preparandie gr. or. română în reședința diecesei sale, vădând talentul și aptitudinile tinerului Velovan, l-a trimis în același an în Germania să-și completeze studiile teoretice și practice din pedagogie.

Și aici dăm cuvântul unui elev al său care i scrie biografia în „Almanahul învățătorului român” pe anul școlar 1898—9, redactat de dl Iosif Velcean, prin a cărui bunăvoință reproducem tot de acolo și portretul.

Dl Velovan merse apoi în Gotha (Turingia) la seminariul pedagogic de acolo, unde prin rezoluțiunea ministeriului instrucțiunii publice din Berlin, i s'a conces, spriginit și de direcțiunea seminariului, ca să țină prelegeri de aplicație la acel seminar, secerând astfel și ca propunător numai laudă și recunoștință.

În anul 1877 rentorcându-se în patrie, i s'a încredințat un post de profesor la preparandia din Caransebeș, unde nu peste mult a fost înaintat și la postul onorific de director al acestei preparandii.

STEFAN VELOVAN.

Cunoștințele sale profunde din pedagogie, și în deosebi darul admirabil cu carele eră și este înzestrat de a prelege în mod foarte atrăgător, au făcut, ca elevii să-l asculte cu cea mai mare atențiune și dragoste.

Espirând orele prescrise, sună clopoțelul, dar însă, nime din noi nu-l aușia, cu atâta încordare urmăriam explicațiile și prelegerile iubitului nost' director.

Farmecul și puterea hipnotică, cu care șcinea să-și împodobească prelegerile, erau deja lățite, și nu eră elev, carele să fie manifestat neatențiune în vr'una din orele dsale.

Consultați pe foștii sei elevi, astădi unii dintre cei mai harnici învățatori și ve veți convinge despre tractamentul nobil de care s'au bucurat, — cercați inimile lor și veți află și ađi rara alipire, dragoste și recunoștință ce îi păstrăm cu toții.

Activitatea dlui Velovan se estinde nu numai în școală, ci și pe terenul literar.

Dsa a scris și publicat mai multe lucrări de mare importanță în literatura pedagogică.

Astfel a publicat diferitele instrucțiuni precum: „Ist. naturală în școala primară“, „Metodica specială a geometriei“, a „șciințelor fisico-chemice“ și a „Istoriei“, tractate după noua teorie a treptelor formale stabilite de dsa în scrierea „Cercul apercpeției“ — cari toate au servit drept mijloace de perfecționare tuturor învățătorilor și cari și ađi se preleg în conferințele învățătoarești.

Prelegerile din: Propedeutica pedagogică, Cercul apercpeției, studiu asupra Didacticei generale* și recenziunea abcdarelor române publicate în „Foaia diecesană“, dar mai vertos recenziunea din „Convorbiri literare“ asupra „Psihologiei empirice“ de I. Popescu a atras atențiunea tuturor bărbaților de șciință.

„Romänische Revue“ a adus un studiu scris de dl Velovan în care se combat unele principii susținute de I. Popescu, de unde ori cine s'a putut convinge despre profundele cunoștințe ale dlui Velovan.

„Inducțiunea în morală“ studiu critic „asupra moralei inductive“ de Leonardescu, profesor la universitatea din Iași, — interesantul studiu „Raportul între șciință și artă“ publicate în „Convorbiri Literare“, precum și opul „Intemeierea psihologică a actelor elementare ale gândirei în marginile legilor Herbartiane de asociare și reproducere“ 1890, publicat chiar și în limba germană în „Zeitschrift für exakte Philosophie“ — dovedesc în mod destul de eclatant, că dl Velovan este bărbatul acela, pe care îl putem numără între oamenii cei mai de șciință la Români.

Învățătorii și școala noastră română au fost mândri, când a avut în fruntea lor bărbați ca dl Velovan!

De la anul 1883 a funcționat mult timp și ca președinte al Reuniunii învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului, dovedind și în aceasta calitate mult tact și zel pentru perfecționarea mai departe a învățătorilor în diferite metode de instrucțiune a școalei populare. Sub președința dsale, aceasta reuniune a stat la înălțimea chemării sale, fiind modelul tuturor reuniunilor învățătoarești.

Are încă și alte multe merite dl Velovan în privința organizării institutului preparandial din Caransebeș, și mai cu seamă activitatea dsale în viața conferințelor învățătoarești din diecesa Caransebeșului a fost încoronată de un succes așă frumos, precum nu s'a mai constatat și în alte părți.

În fața simțemintelor sale naționale, dl Velovan a fost distins de mai multe ori din partea inteligenței și a întregului popor român din părțile Caransebeșului, cu funcțiuni onorifice pe terenul activității noastre culturale și naționale.

În anul 1893, fiind rugat, a trecut în România unde funcționează ca profesor și director la școala de aplicație (pedagoie) în Craiova; afirmându-se și aici cu toată demnitatea și edând încă un „Studiu critic asupra Logicei lui Titu Maiorescu“.

Școala română de dincoaci și cu ea și noi am pierdut pe acest distins bărbat; dar serviciile sale neobosite pe terenul pedagogic sunt neperitoare, nobilele sale însușiri rămân neșterse din inimile noastre, cari toate ne lasă răpiți de speranța, că națiunea la timpul seu îi va și aduce tributul de recunoștință prea meritat.

Mireasa leului.

(După Chamisso.)

*În podoabă de mireasă, răpitoare ca un vis,
Întră 'n cușca ruginită unde eră leu 'nchis.
Sânt creșcuți așă, sub ochii păzitorului bētrân,
Ea, copila lui plāpândă cu-al deșertului stāpān,
Ce s'așterne la picioare-i ca un căne bun și blānd,
Coama ea i-o neteșește și-i suride lăcrāmānd.*

*— Am fost în ăile cum n'a mai fi,
La joc tovarășii ca doi copii,
O de-am fi remasă precum am fost,
Așă fără grije — așă fără rost,
Dar vremea trece — tu te-ai mărit
Și eu veđi bine, eu — me mărit.*

— Și-a pus în minte să-i fiu pe plac.

O, nu se 'ntreabă de-ți este drag,

În pēr cununa mi-or împletit,

Cu ris și jocuri — s'a isprăvit.

El veđi, m'așteaptă, e colo 'n drum,

Remăi cu bine, te las de-acum.

La ce 'ntorci capul, ești supărat,

Fii bun, pe pace — așă mi-e dat...

*Și duioasă ea-l cuprinde și-l sărută — l-a iubit,
Leul pare că-i răspunde prin sălbaticu-i mugit;
Apoi ochii mari încruntă — la străinul de pe*

scară,

Sbiciue nebun din coadă a pustiilor flară,

Încât fata 'ngălbineșce, vrea să plece și-i e frică,

El atunci în prag s'așterne ca de straje 'n cușca

mică.

— Dați-mi arme, dați-mi arme, îl împuse eu, îl

răpun —

Strigă la mulțimea strânsă al ei mire ca nebun.

Ea-l aude — perde rostul, tinde mânil și-l

chiamă —

Tulburat atuncea leul se repede și-o — sfăramă.

Ca un crin culcat în țernă, corpul ei în prav

culcat,

Iară el care vērșase sângele nevinovat,

S'a întins cu ea alături și 'n durere majestos —

Își așteaptă 'n pace glonțul — — resignat cu capu

'n jos.

MARIA CUNȚANU.

Pe la mănăstire . . .

Pe coasta unui deal care a împărțit pruniștea cu stejarii, unde nuci pripășiți dau roade bogate, și unde fagul e la el acasă, la capătul unei șosele prelinse de o vâlcea care udă răchițele bondoace cu brațele întinse a lene peste apă, în miezul codrului, locaș de inimi pustii, albă și înaltă în ziduri, ridicată-i mănăstirea „Dintr'un lemn“.

Deasupra porții de intrare, în chilii, sgomotos răsună răsboaietele de silința tinerelor maice — mântuite de amarul și dulceața vieții.

În curte călugărițele ici spală rufe, dincolo despoaie fasole, dincolo hrănesc pui, și 'n cernitele mantale trupuri mototoale înfățișează ființe par că străine de viul vieții, dar uitate de moarte.

Printr'o poartă tăiată pe sub un rând de chilii cărora vârstnicia vremii le-a dat o spoială de jale, în a doua curte, pe vârtoase ruine se 'nalță biserica.

În sus, la deal calci peste ruine și în umbra unui falnic stejar în cale își iese modestă o bisericuță de lemn, străjuind locul unde s'a descoperit o icoană făcătoare de minuni . . .

Din deal priveliștea deschide desişul de răchiți ce se așterne la poale pe lângă apă, pe când șoseaua bătută, prin păduri și prin livezi, peste dealuri, văi, prin porumbiște, albă se înalță, și se pierde, — iar zarea dealuri păduroase o închid.

Pleasem din acel locaș al evlaviei, și refugiul femeilor fără noroc, spre satul Surpatele, de unde peste deal și pe 'nsărate aveam să ajung la Govora.

Pe o potecă pe riu în sus, me apropiu de sat, când sgomotul unei mori cu roata 'n sfredel me ispițește.

Și — ochii-mi vęd în pragul morii o fată, cosënd flori cu arnici pe o pânză albă.

La scârțăitul ierbii sub pașii mei, ea ridică ochii. Îi vęd ochii negri, sprincenele imbinat: să „incungiuri pădurile“, să „umbli țara jumătate“, pentru așa o fată! . . .

— Bună ziua, ȓic eu, urcând scările morii.

— Bună vremea, răspunde cu glas încet frumoasa țarancă, lăsând ochii în jos.

La schimbul de binețe ce ne dăm, iese o femeie mai în vęrstă, mama fetei. Pironit în prag, cu ochii la ȓina codrilor, glasul blând al bętrânei me desamorțește :

— Vrei să veȓi cum se macină, boerule?

— Aș avę poftă să mânânc o mămăliguță făcută de mâna fetei, îi răspund eu cu oareșcare întârziere.

— Ce ȓici bujorule? me adresez țărăncuței.

Dar ea dă din umeri.

— De ce nu vrei? îi mai ȓic eu.

— Vorbeșce cu mama, îmi răspunde ea înbufnată, fără de a se uită la mine, se ridică de pe prag, și pleacă în moară.

O urmăresc cu privirea: ce trupșor, ce subțirică, ce mlădioasă, și . . .

— Ce fată supărăcioasă ai, ȓic eu bętrânei.

— Așă sânt ele, fetele, îmi răspunde bętrâna, riȓend cu un aer de protecție.

— Vrei mămăligă? urmă ea, să ȓi-o facă flăcăii ăia de colo, că au foc, fierb rachiu.

Și ea-mi arătă doi flăcăi lângă un cazan în apropierea morii.

— Fericiți flăcăi! . . mi-am ȓis în gând, ș-apoi m'am împăcat cu morărița :

— Bine, dar s'o pui pe fată să-mi deę făină.

— Floareo, ia dă-i domnului de-o mămăligă. Dar în ce? . .

Eu intrasem în moară, și galeș me apropiu de fată. Fata rēstit își face vęnt din moară, bombănind :

— Nu vreau !

— O, cât de frumoasă ești, așa sęlbatică cum ești, și bine ce îți șade sęlbatică! . . . me dogoria gândul.

În sfērșit, — s'a făcut mămăliguța, am adus brânză de la han, dintr'un butoi plin mi-am făcut masă, din unul gol scaun, și bętutură a dat Dumnezeu!

Eram cu ochii la moară, și cu gândul la fata morăriței, când un guițat me face să-mi întorc capul spre sat. În dreptul fântânii de la han vęd un țeran dat de caznă cu un porc dus pe sfoară. Îndărătnic dobitocul, printr'un desnădăduit guițat dă expresie sentimentului seu contrar mergerii înainte.

— Ce faci omule? strig eu.

— Da ce să-i fac? îmi răspunde stăpânul porcului.

— De ce țipă?

— De ce să țipe?

— Lasă-l, nu-l mai întinde, ȓic eu.

— Să-l las, de, răspunde țeranul, dând drumul sforii, dar înoptez până acasă dacă îi mai fac cheful.

La minut porcul se tăvăleşce în mocirla de lângă fântână, se tăvăleşce, și în limba lui începe să-și exprime satisfacția și fericirea noiei sale situațiuni.

Cu cât de puțin se mulțumeșce el! Cât de modeste sânt aspirațiile lui, și totuș — nevęrstnic moare, de mâna ucigașă a omului! Și cât de fericit e el, când sătul își face baia de noroi, — nici o ilusie, nici o aspirație, nici o desnădejde, nici o groază nu-i tulbură seninătatea celui moment . . . Ursit să moară. Și totuș ce fericit muritor! . . .

Se 'nserase. Îmi iau remas bun de la oameni; „floarei sęlbatică“ i-am lăsat — mămăligă, și i-am luat dorul . . .

SEPTIMIU.

În pădure.

Peste lacul din pădure

Frunze rupte lin plutesc ;

Pe mal vițe lungi de mure

Se întind și se 'mpletesc.

Vine cerbul pe cărare

Setea 'n lac să și-o aline ;

Grieru 'ncepe-a sa cântare

Dintre frunze de afine.

Luna raȓa 'n lac și-o scaldă

Și și-o uscă 'n iarbă verde,

Vęntul cu suflarea-i caldă

Printre flori cu drag se pierde.

IOAN MAIOR.

Palatele sultanilor.

După ce făcurăm o revistă generală a Constantinopolului și astfel aveam cunoștința în liniamente mari a situației sale, urmă să vizităm mai cu deamănuntul tot ce-i vrednic de vădit.

Dacă în orașele din apusul Europei, cam de obicei îți începi cercetările la reședințele domnitorilor, cu atât mai vârtos ți se impune aceasta în capitala imperiului turcesc, unde palatele sultanilor ți-se prezintă în întipuire printr'un misticism fabulos. Cine n'ar simți un dor netnvinș, fiind la Constantinopol, să vadă mai întâiu acele locașuri feerice, unde fantasia creatoare a veacurilor legendare s'a pus în serviciul sultanilor puternici, spre a-și face un raiu pământesc, în care splendoarea desfătărilor să n'aibă nici o umbră ? !

Dorința aceasta înse nu se poate realiza așa ușor, căci nu numai ai să plătești taxe mari, dar palatele nici nu se deschid totdeauna și ori și cui.

Noi aveam escelente recomandății de la București, dar și norocul că dl ministru Ioan Brătianu și familia, venind — precum spusei — cu acelaș vapor, asemenea se află în Constantinopol și tocmai în ziua aceea voiă să viziteze seraiul. Dl T. G. Djuvara, ministrul plenipotențiar al României la Sublima Poartă, care însoția pe dl Brătianu, ne-a făcut și noue onoarea să ne poftească în societate și astfel avurăm minunatul privilegiu să vedem interiorul tuturor palatelor.

Ca loc de întâlnire se fixă restaurantul Tokatlian din Stanbul, de unde apoi aveam să mergem întâiu în Eski-Seraiu, palatul în care se păstrează tesaurul sultanilor.

Trecând podul Sultanei Valide, intrarăm în Stanbul, pe niște ulicioare murdare, strimte și neregulate, încât nici birjarul nu se șcicia orientă. Norocul nostru, că îndată ce ne opriam pe un moment, numai decât eram impresorați de o droaie de turci, cari — în speranța unui bacșiș — se oferiau a ne conduce la locul dorit. Ori cât voiăm să ne scăpăm de ei, nu puteam, dênșii veniau alătura de noi și ne petreceau până 'n strada a treia tot vorbindu-ne în o limbă pe care nu o înțelegeam și atrăgând asupra noastră atențiunea trecătorilor de pe uliți și de prin prăvăliile și băcăniile de tot soiul din dreapta și din stânga.

La restaurantul Tokatlian lume multă, ca 'n târg. Societatea în care furăm poftiți, eră gata de plecare. Ea se urcă la 20—25 persoane, printre care se distingea respectabila matronă, dna Pia Brătianu, văduva marelui Ioan Brătianu și mama actualului ministru, o damă cu părul argintiu, dar încă tot frumoasă și cu privirea plină de bunătate.

Fiul seu, tinerul ministru, nalt și mlădios, cu ochii plini de viață și cu aparența-i distinsă, un model de frumusețe bărbătească. Alte doue dame elegante erau surorile ministrului.

În societate se mai află dl ministru resident Djuvara; consulul României la Constantinopol, dl Petrescu cu mama, doamna, (sora dnei Haret,) fratele și sora, dimpreună cu alții al căror nume mi-a scăpat din memorie.

Societatea luă loc în birjele care așteptau jos și plecarăm. Trecurăm prin niște strade nișel mai curățele și 'n cele din urmă sosirăm la un complex de edificii vechi și mohorite. Eram la vestitul Eski-Seraiu.

O desiluzie oareșcare se imprimă pe fețele tuturor, căci după cele cetite și auđite ne așteptam la un

ce splendid, la niște zidiri mărețe care să îmună chiar și cu exteriorul. Și ce vedeam ? Niște clădiri simple, mare parte părăsite, care par că jeliu gloria trecută.

Descălecăm și intrăm în prima curte. Niște platanii singulari, ca tot atâtea semne de exclamație ale măririi de odinioară, ne fac impresia că toate 'n lume sânt trecătoare. Ce pompă s'a resfătat în vremile bătâne în aceste locuri ! Ce urări exaltate au întimpinat odinioară în curtea aceasta pe atotputernicul Sultan ! Căci aici a fost reședința cumplișilor domnitori ai semilunei. Aceste zidiri au adăpostit splendoarea orbitoare a fuduliei lor. De aici s'au condus destinele unei mari părți a lumii. Aici ș-au jucat mândrele trufia, despotismul și desfrânarea.

Astăzi mărețele clădiri de odinioară stau aproape goale. Sultanii s'au mutat în alte părți, fiecare în alt loc ș-a zidit palatul. Aice n'a remas decât amintirea strălucirii de mult trecute.

Nu mai intră călăreți falnici pe poarta de frunte. Nu mai resună fanfare jubilare din chioscurile de la vale. Și de după grilagiul ferestilor nu mai privesc în jos pe de-a furiș oflilete femei din harem.

Totul e gol și pustiu . . .

Numai garda de la intrare ne amintește că suntem într'un castel. Și sentinela salută milităreșce ivirea ministrului român.

De odată cu aceasta apărū un bimbaș, care întimpină pe ministrul și care de-ací nainte i se puse la dispoziție, conducând, arătând și explicând tot ce eră mai interesant.

Intrarăm în a doua curte, unde la 1823 sângerară cei din urmă ieniceri, lăsând o mulțime de amintiri, anticități, arme și juvaere care se păstrează în sa- lele pe cari le vizitarăm în urmă.

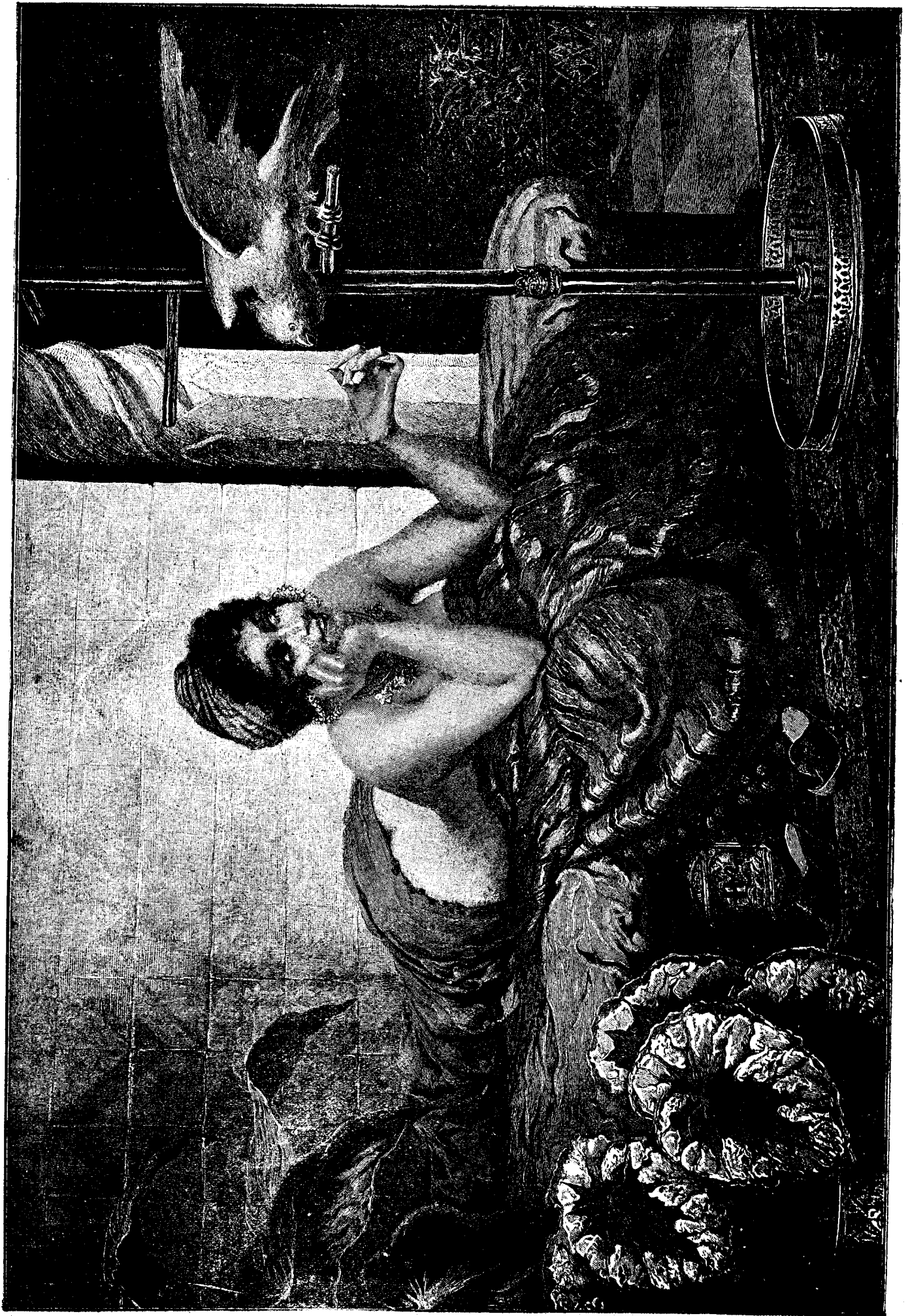
Aici e fântâna lui Achmed, cu niște arabescuri bogate. Un turec ne ofere apă de beut din vasele de marmore. Bem din respect și trecem înainte, fără să ne vină pofta a cere a doua oară din apa murdară.

Apoi printr'un spalier de soldați invaliđi intrăm în renumitul „tesaur“. Pecat că luminația este cam slabă și astfel lucirea petrilor scumpe nu poate fi completă. Dar și așa, vederea este minunată. O adevărată mirăzenie orientală. Pompa, luxul și strălucirea veacurilor întregi se reflectează aici. Câte juvaere au avut sultanii, câte au cumpărat, au jefuit ori au primit drept semne de supunere și de omagiu, toate stau îngrămădite înaintea noastră. Stai uimit și nu mai șcii unde să te uiți și ce să admiri mai mult : scumpetea ori lucrul artistic.

Urcăm treptele ce duc sus la coridor. Acolo alta colecție. Sânt îmbrăcămintele și scoifurile sultanilor, represintate prin figuri, cari fiecare poartă numele respectivului domnitor. Imbrăcămintele, tot atâte lucrări de artă ; dar și mai prețioase sânt scoifurile și turbanele ce-au purtat. Lanțuri mari de petri scumpe împodobesc hainele, iar sabiile abiă se vęd de juvaere. Câte unul n'are în scoif decât o singură peatră scumpă, dar aceea e cât o nucă și are valoare de milioane. Altul ș-a împodobit turbanul cu o ghirlandă de nestimate, scumpă cât o țară. Ce lux orbitor a putut să impresoare pe aceia, cari au purtat astfel de îmbrăcăminte.

Și vorbărețul bimbaș explică strguincios toate, făcând o deosebită plăcere damelor încântate de atâta splendoare.

Cu greu ne despărțirăm de sa- lele acestea, spre a intră în localul colecțiunilor de arme. Un istoric al

D I S T R A C T I E I N H A R E M .

armaturei otomane, cum nu se poate mai potrivit. Aici în deosebi bărbații au fost surprinși. Ce frumoase amintiri ale unei națiuni reboinice! Se părea că vedem înaintea noastră întreaga vitejie turcească, despre care vorbesc paginile istoriei universale.

De aici furem conduși în alt edificiu. Un fel de muzeu arheologic, în care ne-au atras luarea aminte niște sarcofage de porfir, cu monogramul lui Christos și cu semnul crucei.

Am intrat și în bibliotecă. Aici n'am avut mult de vădut. Sultanii se vede că au fost prea ocupați cu alte lucruri și nu le-a prea ramas timp de cetit.

În sfârșit ne coborâm în chioscul imprejmuit de plante exotice, care dă spre mare. Păreții de sticlă-cristal, panorama ce oferia spre Cornul-de-aur și Bosfor, eră admirabilă. Un raiu, nu alt ceva. Vedeam tot Constantinopolul, măreț și imposant, resfățându-se pe malurile Cornului-de-aur, în care sute și sute de vapoare, bărci, caice și luntre mișunau ca într'un tablou fantastic.

Încântați de aceasta sublimă priveliște, eram adânciți în visări încântătoare, când ne pomenirăm că servitorii ne aduc dulceață și ne servesc cafea neagră. Gentila atențiune ne făcu cea mai bună dispoziție și cu ceasca 'n mână, ne întipuiam că suntem la sultanul.

Cu impresiunea cea mai plăcută ne luarăm ramas bun de la Eski-Seraiu, care din afară arată atât de pușin și din lăuntru e atât de bogat.

Eșirăm și ne coborâm spre malul Cornului-de-aur, unde în vremile de demult erau niște muri, iar astăzi sunt numai ruine neîngrigite.

Jos așteptau patru caice, pentru 8—10 persoane unul, cu câte 8 vâzlași, să ne conducă de dincolo spre Bosfor, la palatul Dolma-Bagee.

Când vădurmă valurile ridicate de vapoarele trecătoare, simțiam fiori să ne coborâm în caice; dar fiind că toată societatea își ocupase loc în ele, la îndemnul afabilului bimbaș, care ne însoția și de-aici înainte, sărirăm și noi în ultimul caic.

Și vâzlașii începură a mână luntrea. Ne depărtam de mal și 'n scurt timp sosirăm în mijlocul mării. Ciudată simțire, să te afli pe luciul mării într'un caic, care se tot legănă și pe care valurile unui vapor repede îl puteau restornă. Între noi să remănă vorba, ne temeam grozav; dar fiind că toată societatea eră veselă ori poate își împunea ilaritate, glumiam și noi, să ne arătăm curagioși.

Într'aceste trecurăm jumătate de cale, malul se apropiă din ce în ce mai mult. Și cu cât înaintam, cu atâta ne apărea de acolo mai deslușit, mai măreț și mai impunător un colosal palat alb, dominând toată panorama și atragând admirațiunea tuturor. Eră cel mai strălucit palat al sultanilor, renumitul Dolma-Bagee. Încă cinci-șese vâzlături și sosirăm.

Cu inimă ușoară debarcarăm. Și aruncând o cea din urmă căutătură spre marea pe care o trecurăm, cu multă plăcere ne întoarserăm privirile spre mărețul palat.

Dolma-Bagee, despre care ori cine a putut să cetească atât de mult, este ca clădire, de sigur tot ce are Constantinopolul mai imposant. De o lungime colosală și având un etagiu înalt, cu mulțimea de ferestri, cu ornamentica sa majestoasă și cu culoarea-i albă, reoglindindu-se în undele Bosforului, are o înfășurare impunătoare. Stilul modern, curățenia și gri-

lăgiul monumental arată că aici bunul gust ș-a imprimat marca.

Fostul sultan Abdul-Azis a avut aici reședința; dar detronat, acum trăește închis în palatul vecin ale cărui obloane stau totdeauna lăsate 'n jos.

Acum e gol și numai columnele de marmore și candelabrele cu mii de lumini ne spun de splendoarea vieții ce s'a petrecut aici.

Odată pe an se impoporează și Dolma-Bagee. La marea serbătoare de primăvară a turcilor. Atunci, conform obiceiului străvechiu, se aduce sultanului un miel gras din Asia și Padișahul îl junghie în poarta palatului. Ceremonia accasta se face cu mare pompă. Apoi tăcerea își reia locul în palat și numai turiștii mai deschid porțile mari.

Trecând poarta, ni s'a arătat locul unde sultanul înfige cuțitul în miel, pentru ca apoi un casap să-l junghie cu deseversire. Pe noi înse ne-a interesat mai mult palatul și grăbirăm a trece prin curtea încadrată cu arbori, să putem intra cât mai îngrabă.

Un vestibul cu mare lux ni se deschise, cu doue imposante scări de marmore. Când ne urcarăm, uitărăm că suntem în orient și ne închipuim că ne aflăm într'un castel din lumea apuseană. Jos covoare scumpe și sus niște candelabre de aur. Și de aici încolo, din sală în sală, tot surprinderi, tot risipă de lux și o pompă în adevăr orientală. A descrie columnele de marmore, bogăția covoarelor de Smyrna, pictura păreților și a plafondului, candelabrele briliante, sumedenia de mobile minunate, ar fi să presint o icoană fermecătoare, pentru care mi-ar trebui talentul unui mare pictor. Aici în adevăr ne simțiam că suntem într'un palat de sultan, strălucit, feeric, așa precum ne întipuiam un astfel de loc.

Eram curioși să vedem și departamentul unde a fost „haremul”. Ni s'a arătat și acela, căci — firește — eră gol. Numai mobilele fantastice ne amintiau de viața veselă petrecută aici. Alături, în o sală spațioasă, un basen, eră locul de baie al femeilor din harem. Câte scene hazlie s'o fi petrecut întrênsul. Câte suspine dulci au eșit din locul acesta!.. Fantasia noastră aprinsă vedea bayaderele dansând și odalyscele cântând...

Au trecut mai bine de o oră, când intrărăm și în galeria de tablouri, care ocupă un coridor grozav de lung. Obosiți, nu mai aveam răbdare, înse nici nu prea găsim multe lucrări de valoare mai mare. Ceea ce ne-a surprins a fost, că resboaiile turcești, atât de multe, abia au fost represintate prin câteva tablouri, mai cu seamă din resbelul de la Crimea.

Cu biblioteca o isprăvirăm iute și ieșirăm. Afară, sub impresia splendoarei ce-am vădut, ne părea că ne-am deșteptat dintr'un vis frumos.

Și iarăș imbarcarăm caicele și trecurăm Bosforul spre malul asiatic, la palatul Beyler-bey.

Curioasă simțire, când întăia-oră eși din Europa. Îți pare că ți-ai părăsit patria, locul natal, caminul părintesc. Și te simți atât de străin, atât de singur...

Eram în Asia și de acolo ne uitam acasă — în Europa. Și poate numai pentru că eram acolo, ni se părea că ne aflăm sub altă climă; ori poate, pentru că vedeam în curtea palatului niște rododendroni și plante exotice.

Palatul Beyler-bey asemenea este o foastă reședință de sultan. Mai mic decât Dolma-Bagee, emulează

inse în lux. Deosebirea de frunte este, că acolo culoarea dominantă e cea albă, aici totul e albastru.

Ne-am plimbat mult în saloanele sale admirabile, ne-am desfătăm și în priveliștea minunată spre Bosfor, apoi ne-am urcat în grădinele pendente, unde tot felul de grupe și lacuri artificiale îți încântă vederea și de unde ai priveliști tot mai înalte și mai întinse spre mare și spre Constantinopol...

Și am fi stat încă mult să resimțim plăcerea celor ce vedeam, dar se apropiă sara și mai aveam să trecem odată Bosforul.

Veseli ne luarăm locurile în caice și — mânați lopătari! Peste zece minute sosirăm iarăș la Dolmabagece, unde ne așteptau trăsurile. Tocmai începuseră și o ploaie, care ne sili să ne luăm repede remas bun și plecarăm acasă, cu impresiunea unei zile neuitate.

IOSIF VULCAN.

Versuri.

I

*Te-a 'ndrăgit pădurea dragă,
I-am vorbit atât de tine,
Te-a 'ndrăgit copaci și frunze,
Florile virgine...*

*Și acum când blândă noaptea
Își întinde pacea sfântă
Peste codru... flomela
Despre tine cântă!*

II

M'am împrietinit c'o floare...

*Petreceam atât de bine,
Toată ziua povestiam,
Doamne câte nu-i spuneam...*

Povestiam de tine...

*Ați mi-a spus că te cunoașce,
C'ai trecut pe-a colo 'dată...*

Și mi-a spus, că nu-i ca tine...

Cât e lumea nu-i ca tine

Mai frumoasă fată!

III

Adiă prin frunze vântul...

Și-mi țesea povești bunica

Lungi... și dulci... când eră gata

Eu nu mai șicream nimica...

Printre crengi doineșce vântul...

Astăzi eu îmi spun povești

Lungi... și dulci... și-mi spun într'una

Că... tu încă me iubești!

VI

*A cădut un măr și Newton
A creat o nouă lege...*

Vântul aiură prin frunze

De iubire... se 'nțelege...

Scutură prin cloambe vântul...

„Rumpe mere câte vrei!..“

Eu gândesc... doar la vreo lege?

Ha! Ha!.. La gurița ei!

V

Printre flori adie vântul

Și le spune... spune

Dulci povești din alte vremi,

De prin altă lume:

Cum irăia de mult prin veac

O frumoasă fată

De 'mpărat, cum n'a mai fost

Nici n'a fi vreodată...

Și-l ascultă minunat

Crâng și flori și stele...

Eu zimbesc: „Nu-i știe el

Ochii dragei mele“.

1897.

VI-NI.

Bibliografie.

Ioan Turcu: *Excursiuni pe munții Bârsei și ai Făgărașului, Brașov 1896.*

Raport prezentat Academiei Române în sesiunea generală din primăvara trecută.

Domnilor colegi,

Opul dlui Turcu a fost publicat la 1893 în „Gazeta Transilvaniei“ și reprodus mare parte de dl Silv. Moldovan în a sa carte „Țara noastră“, cădută la concursul din 1894 pentru premiul Năsturel-Herescu.

Decisiunea luată la 1876 septembrie, cu ocaziunea regulamentării premiilor Năsturel-Herescu, își poate avea aplicațiune de plin drept, și la cazul de față.

Valoarea literară, istorică și archeologică a scrierii este incontestabilă, după cum se va vedea din expunerea analitică făcută în raportul nostru.

De un interes particular este pentru poporul românesc, doritor și dator chiar a cunoașce pe cât se poate de amănunțit, sub toate raporturile, frumoasele și fermecătoarele regiuni din centrul Daciei de odinioară, cu munții, câmpiile, văile și piscurile ei, cu riurile ce șerpuesc printre stâncile superbe și înveselise câmpiile țării, locuite în absolută majoritate de băștinași români, împlinind aproape 2000 ani de la descălicarea coloniilor traianice, ai căror urmași suntem, în butul detractorilor noștri, orbiți de incurabila pasiune a invidiei și a dorinței ardețoare de a distruge nobila origine a poporului român, care a păstrat cu aviditate, din generațiune în generațiune, limbă, datine, moravuri, tradițiuni, monumentele toponimice de munți, riuri, piscuri, cu miturile și legendele lor, spre a se încredința cu tărie temeinică, nu numai vechimea și statornicia noastră pe pământul avitic al Daciei străbune, dar și puterea de viață și de rezistență a poporului inflexibil și valoros ca plugar, valoros ca ostaș, neapărat în virtutea legii atavismului, pe care nu l-au putut distruge hoardele invasiune câte s'au strecurat ca un diluviu turbat prin câmpiile Daciei.

Aceste premise, trec la analiza opului.

Descrierea părților cutreerate de autorul excursiunilor prin munții Făgărașului și ai Bârsei are formațiunea în 8° mare, cuprinzând 219 pagine text, plus 4 pagini prefață și alte 4 conținând titlul și indicele materiilor tractate.

Scrierea este împărțită în 6 capitole.

În prefață, ni se spune că lucrarea s'a împărțit în două cicluri; primul cuprinde excursiunile înaintea de 1889 și este împărțit în șase capitole; cel de al doilea, excursiunile întreprinse după anul 1889, indicând itinerariul urmat și încheiând cu retropriviri generale comparative (pp. 172—219.)

În primul capitol al primului ciclu se face descrierea munților stâncoși Bucegiul cu Vêrful la Om, descriere însoțită de o schiță istorică a castelului și a comunelor din ținutul Branului (pp. 5—30).

Al doilea capitol conține descrițiunea Branului cu plaiurile și piscurile acoperite de păduri, având pășuni și poiene întinse (pp. 31—40).

În al treilea capitol avem monografia în mic a Zërneșilor și a munților stâncoși în frunte cu Peatra-Craiului (pp. 41—64).

În cel de al patrulea capitol sunt descriși munții Tamașu, Făgetul caprei și Hărești, cu o schiță istorică a castelului și a țării Făgărașului (pp. 65—116).

Capitolul al cincilea cuprinde descrițiunea munților din fața Făgărașului cu numele: Luțele, Vêrful Branului, Ludișorul, Zerna, Vêrful Urbei, cu pășuni întinse peste regiunea lemnului, dându-se și o schiță istorică despre Cetatea din colțul Brezei și despre mănăstirea din Branîștea Sâmbetei superioare (pp. 117—125).

Al șaselea și cel din urmă capitol conține descrițiunea Colțului Vistea Mare „la Bold” (pp. 126—171).

Ciclul II cuprinde descrierea excursiunilor și itinerariul la Bucegiu, Peatra-Craiului până la Zërnești, de la Tamaș până la Hărescu, de aci la Bindea în jos la Făgăraș, apoi pe muntele Scara și pe vârful cel mai înalt al Negoiiului, de la Făgăraș prin Breaza, Zerna, Ludișorul în jos până la Crucea, Giuvala și înapoi la Făgăraș (pp. 172—211).

Scrierea dlui I. Turcu se termină, precum s'a ținut mai sus, cu repriviri generale comparative.

Este incontestabil că descrierea excursiunilor prin munții Făgărașului și ai Bârsei, schițele istorice, prezintă în adevăr un interes istoric.

Lucrarea dlui Turcu este, după noi, cu mult superioară și mai sistematică de cum eră cartea intitulată „Țara noastră”, cu toate că nu ni se dă un tratat perfect de știință, răspundând la toate condițiunile recerute pentru o scriere originală, ceea ce nici că a fost în intențiunea autorului, precum singur mărturisește în prefață la p. 3, dar înse, prin modalitatea narativului, presărat cu legende și mituri tradiționale despre cele mai însemnate localități, munți și riuri, culese de la popor, întreșute cu date istorice referitoare la ducatul Făgărașului, Omlășului și Branului, confirmate prin documente produse, așa că totul ne îndeamnă să recomandăm cu căldură pentru decernarea premiului opera ce ni s'a încredințat spre studiu.

În dorința sinceră și bine cumpenită, bine simțită, de a contribui oare-cum la formarea unui curent favorabil operei în cestiune, și mai ales formarea convingiunii dvoastre, dlor colegi, despre reala valoare a scrierii și meritul ei istoric, am ținut de a mea da-

torie să reproduc în acest raport ca specimene câteva excerpte de descrierea excursiunilor.

Incepem cu Castelul Bran (cap. I, p. 5), ridicat pe un colț de stâncă sub care curge riul numit Turcu.

Autorul ne spune (p. 6) că după timpuri s'a transformat numele castelului Bran în germanicul Töercz-Burg, — pe românește Cetatea Turcului — și că autorul cetății ar fi fost, după o credință deșartă săsească, un cavaler teuton numit Dietrich de la anul 1211, sub domnia regelui arpadian Andreiu II, dându-i-se la început numirea Dietrichs Stein, — Stânca lui jupân Dietrich. Această fabulă înse este distrusă chiar și prin însăși forma nomenclaturei fantastice de Dietrichs Stein, în locul de Töercz-Burg, luându-se castelul drept stâncă, în scop de a se documenta vechimea neamului săsesc în Țara Bârsei, ținută „fundul regiu” (adecă domeniu feudal).

Pentru poporul român, a fost de la început și urmează până în zilele noastre a se numi acea cetățue Castelul sau și une-ori Cetatea Branului.

Numele Castelului Bran este reprodus și în actele legislațiunii transilvane din suta XVII, sub numirea veche latină de Castrum Branense sau Branensis!

Deduțiunea, presupusă de autor, a numelui Bran de la Branit-ul slav, cu înțeles de apărare, ni se pare a nu prea fi întemeiată.

În limba slavonă cuvântul Branit are mai multe accepțiuni, el denotă diferite acțiuni, nu înse un castel, castru sau cetate propriu ținută, pentru care avem în lexicografia slavă cuvântul crēpost (cetate) și zamoc, crapostza (lagăr), nisgorod (castru și castel).

Ca desemnațiune toponimică și protonimică, numele de Bran abundă în limba română.

În raportul asupra scierii „Țara noastră”, trecut în Analele Academiei (tom. XVII, seria II, anul 1894—95, Desbaterile, p. 392) am expus pe scurt părerea ce aveam despre genesa numelui Bran fie proto- fie toponimică, punându-l alături cu spaniolescul Brana (de origine iberică după L. Diefenbach); cu celto-galicul Breunii, Breuncii, numele unui popor iberic muntean din Rheția, cucerit de Tiberiu, și numele unui popor din Panonia, din văile și munții Bosniei; cu Brania din Stara-Vlachia etc. locuri pe unde până astăzi se găsesec urme de colonii romane!

Ca nume protonimic îl avem în numele: Branca, Brancovean, Brancovici, de origine albaneză (după credința lui Jirecek), de fel din comuna Arbanasi=Albanasi („Die Valahischen Brancovanen stammen aus Arabassi, Ihr Familien Haus dient jetzt dem Tirnover Mitropolit als Sommersitz“ Geschichte der Bulgaren, p. 458); în Branchus (filius Apolonis, Dictionaire de la Fable, Fr. Noel, 1803, t. I, p. 228).

Îl mai avem în numele marchisului Seleira Costi Branco (un descendent a primilor regi ai Portugaliei). În fine în numele toponimic al comunei — din primii timpi ai Galilor — Brancauan, în Franca de miadădi.

În tot cazul, ultimul cuvânt îl au magistrii filologiei române, despre cari păstrăm ferma credință că nu vor păcătuți în înțelesul acerbului critic german Rembrandt, neîncezător în breasla filologilor, ținând că: ei adesea încurcă lumea și se amăgesc chiar pe sine (Die Philologen haben sich und andere betrogen).

La pp. 15—16, autorul descrie într'un stil atrăgător, fermecat se vede de maiestatea munților uriași, cari se ridică în dreapta și în stânga riului Ialomița, formând o strimtoare prăpăstioasă, în care se află colosala peșteră de pe partea dreaptă a cursului apei

Ialomița, despre care se face mențiune în romantica scriere *Poveștile Peleşului*, datorită maestrului și fermecătorului condeiu al M. S. poetei regine Carmen Sylva, regină în toate și peste tot: pe tron, în literatură, și în inima poporului român. În acea descriere ni se dă istoria încântătoarei legende despre ademenirile strigoii adăpostit în acea peșteră, carele, travestit într'un gingașel tiner ciobănaș cu numele Bucur, atrăgea în peșteră, prin farmecul cimpoiului seu, mulțime de fetițe drăgălașe, prefăcându-le pe toate în stânci periculoase! O fată din Rucăr înse, cu numele Ialomița, reușește a răpune capul strigoii, dar în cele din urmă, atrasă și ea în nefasta peșteră, fu prefăcută într'un piraiaș cristalin, curgător din piscurile Buceciului prin mijlocul peșterii, scurgându-se în josul văilor.

La pp. 41—48 ni se descrie formațiunea Petrei-Craiului, maiestoasă și impunătoare stâncă privită de sus și mai ales de jos! Ea este compusă dintr'un lanț de amenințătoare dar falnice stânci, înșirate strins unele lângă altele.

Din Peatra-Craiului isvorește, precum se dice, o parte din riul Zărneștilor, anume din locul numit fântânele Domnului.

Schița istorică a comunei Zărnești ne dă unele date de vedită însemnătate despre luptele de odinioară, urmate între oastea lui Tököly, care a fost pătuns în țara Ardealului prin despicătura de la crepătura Petrei-Craiului, de pe riul Zărneștilor, și între oastea lui Michaiu Apași, Domnul țării, ajutat de contingentul generalului Heisler, care a fost distrus pe câmpul comunei Sidovia, în jos de Zărnești, cădând atât el cât și Teleki în prinoare. Cunoscut ne este că oastea pretendentului (la coroana Ungariei) Tököly eră compusă din Kuruzi (Cruciați), Sécui, Turci și Tătari, care, având și ajutorul Domnitorului român Brancoveanu, a reușit prin vitejia românească în expedițiunea sa.

Ca monument archeologic de însemnătate, ni se dau ruinele a două cruci de piatră cu inscripțiuni în limba română, dintre cari una așezată la capul de jos al Tohanului vechiu, alta pe vârful dealului, între comuna Poiana-mărului, ambele purtând data anului 1687.

La p. 54 ni se spune că comuna Zărnești ar fi fost întemeiată din timpuri străvechi, având de fondatori pe descendenții coloniei romane Zernensis (?).

Ca document de interes istoric despre vechimea Zărneștilor ni se mai dă (la p. 57) diploma regelui Sigismund (din periodul mixt) de la 1427, în care se vorbește de munții și pădurile de pe teritoriul Zărneștilor dăruite comunei Vulcani.

Trecând autorul cărții la descrierea țării și a castelului Făgăraș (arx et terra Fogarasiensis), de la cap. IV, p. 80, ni se dă o monografie — în mic — de interes istoric însemnat asupra lor, așa că facilită și celui mai înstrăinat, mai necunosător de viață și mișcarea fraților de peste munți, familiarisarea cu trecutul, mărirea și luptele lor din acea superbă Dacia Centrală, care forină valul și cetatea romanismului chiar și pe timpul domniei romane, de pe la începutul aparițiunii hoardelor barbare.

În schița monografică ni se spune că, din anele călugărilor franciscani de la mănăstirea Sf. Stefan, întemeiată în Făgăraș la 1775, ar fi rezultând cumcă Castrul (arx) Făgărașului, numit pe acel timp Fogar (pe românește Făgar, după imensele păduri de fag), — ar fi fost clădit pe la anul 15 d. Chr. sub domnia

Cesarului August (?) — inadmisibilă presupunere, de oare-ce știut este că August Octaviu încetase din viață în anul 14 d. Chr.; că, țara ocupată de marele împărat Traian în anul 104, ar fi fost distrusă acea fortăreață, apoi reînființată sub Claudiu, în anul 267, și, mai târziu, pe la anul 276, iarăș dărîmată de către sêlbaticii Huni.

Dice-se că, între anii 1300—1310, Domnul Ardealului de pe acel timp ar fi redificat din nou fortăreața distrusă de Huni, dându-i numele de Făgăraș.

În privința numelui, filologii maghiari sînt de părere că derivațiunea numelui Făgăraș ar fi fără îndoială de la maghiarescul Fa (lemn) și Garas (ban, o monetă divisionară în curs până la 1860), adecă ban de lemn.

După noi, această genesă preconisată de filologia șovinistă maghiară este tot atât de nimerită ca și deducerea toponimicului „Romanați” de la ungurescul „Rom” (ruină), motivată pe ființa ruinelor din acel județ, perđându-se din vedere că formațiunea cuvântului maghiar „rom” este evidentă din verbul latin: ruo-is-ere și ruina.

Dar, de minimus non curat iudex!

Încăpăținatul filolog Réthy nu vrea să știe de așa ceva; puțin îi pasă lui și consorților sei că i se poate probă cumcă, de când există Ardealul și Ungaria, ban de lemn nu s'a cunoscut; că garas-ul unguresc provine de la nemțescul „Groschen”, desemnând o monetă de metal greu, introdusă în Ungaria și Transilvania din Austria; că forma veche — din 1776 — Fogar derivă din Făgarul românesc, după prototipul latinescului: Fagus și fageus (Jupiter Fagu-talis).

Dar oare folkloristul italian Fogarazzo, identic cu „Fagarasu”, își va fi având și el urzirea numelui seu de la Fa-garas-ul, adecă banul de lemn al dlui Réthy?

De altcum, este de observat că fonetismul maghiar exprimă, ca și gramatica limbei maghiare, numele lemnului prin Fa, iar al Făgărașului prin „Fogoras”, ceea ce ne dă o altă desinență!

În documentul capitolului ecleiastic transilvan din Alba-Iulia de la 1231, se face mențiunea țării și a cetății Făgărașului. Pe acel timp de sigur nu există ban de lemn!

Acel document publicat și comentat de meritoșii istorici maghiari Graful Iosif Kemény și F. Dobo, reprodus și în „Foaia Transilvaniei” nr. 4 din 1871, atestă vechimea țării și a castrului în cestiu, demonstrând că moșia Boiu, învecinată cu Sâmbăta memorabilă din țara Vlăchilor (ex terra Blaccorum), a fost proprietatea lui Trul, fiul lui Choru, și s'a ținut de Făgăraș din timpuri foarte vechi, în decurs de mai mulți secolii, cu mult mai înainte de a fi fost supuse imperiului bulgaro român al Asanilor (p. 89)! În document se vorbește despre familiile române Buyul (Buyul), Stuye (Stoia), Choru (Gorun), Trulă etc., ai căror urmași există până astăzi în comitatul Făgărașului.

În actul de donațiune al regelui Andrea II din 1222, făcut Cavalerilor Teutoni așezați — dice-se — încă din anul 1221, în țara Bârsei, ca coloni infeudați, se face mențiune și de nobilii români; de asemenea se face vorbire și în documentele regești din 1252 și 1291 despre nobilii români, cu cari se judecă boerul Ugrin pentru domeniile din țara Făgărașului și Sâmbăta.

(Finea va urmă.)

V. MANIU.

SALON.

Bărbierul din Sevilla.

Renumitul maestru de musică Rossini istorisește următorul fapt interesant despre opera sa: Opera mea „Il barbiere de Sevilla“ a fost fluerată în prima sară de la început până la sfârșit. Adoratorii lui Paisiello erau indignați contra mea că am cutezat eu, un compozitor tinăr și cu totul necunoscut, să me folosesc de acelaș libret, pe care l-a pus în musică cu un succes atât de fericit, primul compozitor al Italiei. Un alt partid, al preoților, îmi eră dușman, fiind că am ales tocmai pentru Roma libretul lui Beaumarchais, care a fost preot. Nimeni nu șiea înse că din acomptul de 100 de taleri ce primisem de la directorul teatrului pentru un text de operă, nu mai aveam nici o centimă. În trei săptămâni trebuia să se înceapă stagiunea teatrului cu noua mea operă, și eu nu scrisesem încă nici o notă și în busunar n'aveam nici o para chioară. Impresariul începù să se neliniștească și să me amenințe. Într'o situație așa de critică mi se duce gândul la Bărbierul de Sevilla. Subiectul corespundea dispoziției mele momentane și libretul puteam să-l am gratis. Dis și făcut. Scriu lui Paisiello o scrisoare, prin care îi cer permisiunea ca să me folosesc de libretul lui și el mi-a dat permisiunea cu bună-voință. Me apuca de lucru cu sîrguință și în două-spre-șapte zile, „Barbierul“ meu fu gata compus și scris. Probele începură d'a doua zi și încă din ziua întâiu seceram în loc de laude... indiferență și batjocură din toate părțile. Numai un singur om, un mare artist, a fost încântat de musica mea și acesta m'a ajutat și cu cuvântul și cu fapta, ca să pot continuă cu probele și cu punerea în scenă a operei mele. Acest om fu renumitul tenorist Emuel Garcia, pentru care am scris partitura lui Lindoro. În fine sosi și sara fatală a primei reprezentațiuni. În toată cariera mea de artist nu mi s'a mai întemplat să petrec o sară mai furtunoasă ca aceasta! Nu numai prejudecata partidelor dușmane mie contribuì la marele fiasco al operei mele, ci și o mulțime de accidente neașteptate și neplăcute. Uvertura și primul cor a fost de la început până la sfârșit predominant și amuțit de fluerăturile și de sgomotul publicului. Garcia, indignat peste măsură de nedreptatea publicului, a pășit pe scenă așa de excitat, încât la acompaniarea serenatei sale pe ghitară, se rupseră mai multe coarde. Un ris general izbucni atunci, apoi fluerături și sbierături, încât solo lui Garcia eră peste puțină să fie audìt. Bietul Basilio, ca începător, se spăimântă așa de tare de scandalul acesta grosolan, încât, când păși pe scenă ca să cânte aria calomniei, călcă cu un picior pe poala hainei sale lungi și cădù în nas. Când se sculă, îi curgea sângele din nas așa de tare încât îi trebuia câteva minute ca să poată continuă cu cântarea. Sgomotul eră infernal și când abia începuse să se mai liniștească publicul, iată că o pisică apare pe scenă, care numai după multă trudă și după ce mănca câteva bastoane, renunță la gloria de acrită și se retrase între culise. Acest accident a fost culmea nenorocitei seri! Publicul eră ca turbat; un șari-vari înspăimântător puse pe actori în imposibilitate de a continuă.

În sara următoare eram singur acasă. Vream să me distrez, vream să scriu, să citesc; dar spiritul meu eră într'alt loc. Luai ciasornicul în mână și numărăi minutele și cântam în minte uvertura mea și întreg actul I. Atunci me cuprinse un fel de nerăbdare și curiozitate. Vream să știu cum a fost primită musica mea la a doua reprezentație. Tocmai voiam să me îmbrac, ca să ies, când de odată un sgomot infrițos se aude pe stradă. Me aproiu de fereastră ca să vèd ce este: Mii de oameni cu torțe aprinse veniau spre locuința mea strigând din reputeri: „Evviva Rossini! Fuori Rossini!“ Eu nu șieam ce se întemplase. Un simțiment de neliniște me cuprinse! În câteva minute casa mea este luată cu asalt și câțiva domni necunoscuți intră în camera mea strigând: „evviva!“! Nici timp ca să-mi iau o haină pe mine, nu-mi lăsară, ci me apucară și me duseră pe brațe, așa cum eram în halat, afară, apoi ridicându-me pe umeri me duseră în triumf spre teatru, ca să dirijeze mai departe „Barbierul“. Precum în ajun scandalul, tot așa a doua sară entuziasmul ajunsse punctul culminant. După reprezentare fui dus iarăș în triumf până acasă.

M o d a.

Stofele cele mai purtate acum sînt postavurile, mai cu seamă în nuanțele cenușului. Astea pentru rochiile de stradă.

Pentru impregiurări mai ceremonioase cităm atlasul și catifeaua în diferite țesături și culori.

Iar pentru baluri o combinație nouă dar foarte isbită, de dantelă pusă pe transparent plisat și duntă în lung cu bieuri înguste de blană.

Croeli: pentru rochiile de stradă veșnica rochie „tailleur“, fusta scurtă, strîmtă pe șolduri, fără nici un creș și încheiată la spate cu două rënduri de nasturi; jos terminată printr'un volan în formă, sau cu rënduri de tigheluri distanțate, ori cu baghete, ori cu un desen de pasmanterie neagră sau de aplicațiuni de catifea sau tot de postav.

Corsaj-jachetă deschisă pe o cămășuță. Bolero, sau corsaj ajustat încheiat la spate cu două rënduri de nasturi care se continuă și pe fuste.

Pentru visite: fusta dublă din două stoffe deosebite, mai groasă de desubt, de-asupra mai subțire, ridicată la șolduri cu panouri și formând șorț dinainte; corsaje perfect ajustate, sau blusate în față sau drapate, pentru persoanele slabe.

Se fac multe corsaje de „floare de catifea“, țesătură care seamănă mult cu moarul, mai cu seamă albe; se acoper cu broderii de senilie neagră; tot astfel se pot face și în culori cu aplicațiuni de postav alb.

Corsajele de bengalină sînt rezervate fetelor mari și cer nuanțe mai deschise și mai dulci; li se vor pune reveruri de taffetas albe, cascade de pliseuri avënd pe margini riușe mici, sau, ceea ce-i mai nou, o panglicuță de atlas albă ajurată peste tot și încrețită într'una din părți ca un volan în miniatură,

La corsajele decoltate mult, mânecile vor fi foarte scurte; cu jumătate decoltaj, mânecile vor merge până la cot și se vor termină printr'o pâlnie de dantelă; multe mâneci se vor face de tul sau de dantelă bro-

dată, sau cusută cu fluturi, lăsând să se vadă brațul în zare.

Și în sfârșit culorile nouă pe cari le putem purta fără a părea caraghioase sînt:

Rubis, bleu-roi, ofélia, Lavande, solfêrino, nuanțele violetului, crême, paille și în sfârșit albul și negrul, cari nu es nici odată din modă și-și păstrează caracteristica lor de distincție, pe care nu le-o poate dispută nici o născocire de culoare.

Distracție în harem.

— La ilustrația din nr. acesta. —

Din acea lume represintă o scenă, în care femeia nu-i decât sclava unui domn puternic. Lumea aceea e haremul turcesc. Biata turcă n'are nici idee, că Dumnezeu a creat femeia spre a fi soția bărbatului în bine și în reu. Mahomed nu le-a dat nici un drept. Ele își petrec dar viața în lenevire. În singuretată, distracția lor este foarte monotona; astfel se ofilesc în curînd și se sting.

TEATRU.

Teatrul Național din București. Tinerul căpitan dl Gh. Ursachi a presintat direcției o piesă intitulată: „O căsnicie“ comedie într'un act. Piesa a fost admisă și se va jucă prin ianuarie. Tot atunci se va relua, precum ni se scrie, și comedia „Gărgăunii dragostei“ de Iosif Vulcan.

Dșoara Agata Bârsescu la Sibiu, în teatrul german, ș-a încheiat cu mare succes debutul de trei seri. Succesul cel mai mare l-a avut în tragedia „Medea“ de Grillparzer. Teatrul a fost totdeauna plin și diarele germane locale „S. D. Tageblatt“ și „Hermannstädter Zeitung“ fac elogiul artistei. Dșoara Bârsescu a plecat de acolo în Germania.

Teatrul român de diletanți din Brașov, pe care l-am anunțat în două rânduri, a reușit foarte bine. A fost lume multă, care a aplaudat cu plăcere pe diletanți. În piesa primă (Musmé) au jucat dna Elena Mureșianu cu dl profesor Nic. Bogdan. În a doua (Idil la țară) dnele Victoria Statescu, Maria Popovici, dșoara Elisa Ilasievici și dnii Timoteu Popovici, dr. Alexandru Strevoiu, profes. Ciorogar. După reprezentația teatrală a început dansul.

Teatrul român de diletanți în Cernăuți. Cetim în „Patria“, că sub conducerea dlui George Sêrbu s'a constituit în Cernăuți o societate de diletanți români, cu scopul d'a arangia în iarna aceasta o serie de reprezentații teatrale românești.

MUSICĂ.

Opera „Iris“ și dna Darclée. La teatrul Constanzi, din Roma, s'a represintat o nouă operă a lui Mascagni, intitulată „Iris“. Toate gazetele italiene, laudă mult această nouă operă și în unanimitate aduc mari elogiuri artistei române dna Darclée, care a interpretat rolul „Iris“, rol principal în această operă. Extragem după diarul „Italia“ din Roma, următoarele rânduri, cari trebuie să umple de bucurie și de orgoliu inima ori-cărui român. „Dna Darclée a făcut o adevărată creațiune din rolul „Iris“; ea dă cu un talent rar și cu o

fină intențiune artistică ingenuitatea curioasă, teama copilărească, turburările, grigile. Vocea ei într'adever frumoasă, de o sonoritate plină, se încovoae la cele mai delicate nuanțe ale melodiei și se ridică la cele mai înalte presiuni dramatice. Ea a avut un foarte mare succes. A fost bisată în unanimitate de mai multe ori și a fost rechemată după fiecare act.

Dna Nuovina la opera română din București ș-a început debutul mercuri la 18/30 novembre, cu opera „Carmen“. Artista va cântă în dece seri și anume în operele: Carmen, Cavaleria rusticana, Hugenoții, Faust, Lohengrin, Navaresa.

O nouă profesoare de musică. Cetim în „Tri-buna“, că dșoara Olivia Irina Bârdossy, fiica dlui Iuliu Bârdossy, inspector de școale în pensie, a făcut cu succes eminent examenul de cvalificațiune pentru profesură de musică inaintea comisiunii din Bavaria și a primit diplomă pentru catedra de musică la preparndii și alte institute superioare de fete.

Operetă română la Petersburg. Trupa de operetă română compusă din 36 persoane sub conducerea dlui Bobescu va plecă în curînd la Petersburg, pentru a da acolo câteva reprezentații.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Parastas în Oradea-mare pentru mitropolitul Miron Romanul. Sâmbătă la 26 novembre s'a serbat în biserica gr. or. din Oradea-mare parastas pentru repositat arhiepiscop și mitropolit Miron Romanul. A celebrat vicarul Iosif Goldiș, asistat de protopresbiterii Toma Păcala și Petru Suciu, de presbiterul Ioan Groza și de diaconul I. Bode. La actul funebral au fost de față, din partea familiei, dl Paul Fășie jude la tribunalul regesc de aici, cu doamna; dimpreună cu cea mai mare parte a inteligenței române din Oradea-mare.

Alegeri pentru congresul din Sibiu. Afară de cei numiți în nr. trecut, s'au mai ales pentru congresul din Sibiu: la Geoagiu dr. Silviu Moldovan advocat în Orăștie, la Ilia Victor Tordășan din Sibiu, în Zărând dr. Pavel Oprișa profesor în Brad, la Câmpani dr. Enea Draia adv. în Abrud, în Solnoc dr. Gavril Buzura, la Bistrița dr. Vas. Pahone adv., la Bran Nic. Găroiu (și nu Bran cum s'a anunțat în nr. trecut) adv. în Zernești. Deputat ordinar s'a ales pentru Dobra și Ilia dl August N. Nicoară.

Serbare școlară în Blaș. Elevii internatului Vancean de băeți din Blaș au arangiat în 26 novembre o serată musicală-teatrală, sub conducerea profesorului de musică dl Iacob Mureșianu. S'a cântat, declamat și s'a jucat comedia „Nebunul“ de Cr. Ney. Public ascultător puțin.

C E E N O U ?

Hymen. Dl Vasile Cornea, funcționar în Buda-pesta, s'a fidanțat cu dra Victoria Iorga din Lugoș.

Șolri personale. Dl Ioan Lupu, deputat în senatul imperial, a fost din nou numit mareșal al țerii Bucovina. — Dl dr. P. I. Pucerea, care ș-a făcut studiile de medicină în București, unde a obținut și diploma de doctor, a depus la Constantinopol examenul de liberă practică în Turcia și anume în Macedonia. — Dl dr. Eugen Pătăcean, nou advocat român, ș-a deschis cancelaria în Turda.

Asociațiunea la Turda. La 26 novembre s'a ținut în Turda adunarea constituantă a despărțământului Turda, convocată de delegatul comitetului central dl Iuliu Vlăduț. Adunarea a reușit foarte slab, căci din o sută de comune abia s'au prezentat 24 preoți și mirenii. Comitetul s'a constituit astfel: director-președinte protopopul Artemie Codarcea, membrii Iuliu Vlăduț, dr. Eugen Pătăcean, Ioan Mesaroș și Nicolae Raț.

Sedința generală a societății „România Jună”. Societatea academică social-literară „România Jună” din Viena va ține astăzi sâmbătă la 3 decembrie n. sedința generală în sala din restaurantul Kaiserhof. Program. I. Partea oficială: 1. Cuvânt de deschidere. 2. Raportul anual. 3. Raportul comisiei revêdetoare. II. Partea socială: Concert și dans. Pentru comitet sunt semnați dnii Alexandru Crăciunescu președinte, Traian Pașcutiu secretar I.

Un student francez a învățat românește. Cetim în „Tribuna”, că dl Eugen Charlat, tinerul student de la Paris, care a petrecut două luni în Seliște lângă Sibiu, cu scopul de a învăța românește, a plecat la București, de unde se va întoarce în scurt la Paris. Dl Charlat este elevul dlui Picot, profesor de limba și literatura română la școala orientală din Paris; al pătrale francez care în cei din urmă doi ani a învățat românește în giurul Sibiiului.

Moartea sculptorului G. Vasilescu. George Vasilescu, unul din talentații sculptori români, care a făcut monumentul Vânătorilor din Ploești și care acum eră să termine monumentul din Tulcea, în amintirea realipirei Dobrogei la patria mamă, a încetat din viață în săptămâna trecută, la București, în etate de 34 ani.

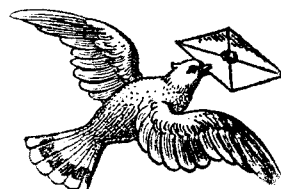
DIN LUME.

Joc de șah cu figuri vii. Principelui electoral George III de Saxonia i-a venit în 1682, când petrecea la băile din Karlsbad, idea extravagantă să înlocuiască figurile de șah cu figuri vii. În grădina publică din Johannisbröcke a tras un patrunghiu mare și l-a împărțit în 64 pătrate mici negre și albe. Apoi a

luat din suita sa 32 de persoane și le-a îmbrăcat în forme și culori corespunzătoare. Pe cei îmbrăcați alb i dirigea el, iar pe cei în negru prințul de Lauenburg. De giur împregiur a ridicat tribune, din care cei invitați priviau jocul acesta de șah. Mare ilaritate produceau la privitori retragerile și avansurile, când figurile îmbrăcate în cele mai ciudate forme apăreau ori dispăreau cu cea mai mare serioșitate. Înainte pionii, după ei regii și reginele, apoi caii și tunurile. Figurile viețuitoare își făceau mișcările cu cea mai perfectă siguranță. După 37 de trăsături cu astfel de șah, victoria a câștigat-o principele electoral.

Un peșce monstru. Se scrie din Triest că mai mulți pescari au prins în baia Muggia un enorm peșce numit (horthageriscus mola) care n'are mai puțin ca 3 metri în diametru și cântărește peste 40 de chintale. Muzeul de istorie naturală din Triest a trimis un reprezentant acolo ca să cumpere monstruosul peșce.

Poșta redacției.

Buziaș. Neputând să-l terminăm în anul acesta, vom începe publicarea la anul nou. Până atunci trimiteți restul, ca să fie tot manuscrisul aici.

Strada romană 199. Ve mulțumim pentru gentila surprindere. Îl vom publica începând din 1 ianuarie, căci nu voim să se întrerumpă.

Antico. Ne bucurăm de colaborațiunea promisă. Inse de ce pseudonim?

Călimdarul săptămânei.

Dum. a 26-a după Rus., Luca c. 12 v. 16-21; ev. inv 4; gl. 1.

Diua sêpt.	Călimdarul vechiu	Călimd. nou	Soarele
Duminică	22 Ap. Filimon	27 (†) Barbala	7 48 4 12
Luni	23 P. Amflocchie Ep. Iconiei	28 Sava	7 49 4 11
Marți	24 Mii Climent și Petru	29 (†) S. Nicolae	7 50 4 10
Mercuri	25 M. Mă Ecat. M M. Mercurie	30 Ambrosie	7 50 4 10
Joi	26 CC, PP. Alimpie și Nicon	1 (†) Zăm. Născ	7 51 4 9
Vineri	27 M M. Ioacob Persul	2 Leocadia	7 51 4 9
Sâmbătă	28 C. P. Ste. c. nou; M. Irin.	3 Iudita	7 52 4 8

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDĂS NR. 296 D.)

Flecarea los se sortează la toate 6 tragerile, fără a se plăti ulterior.

6 trageri. (3-9)

Losurile ziaristilor.

Câștigul principal în valoare de

100.000 coroane.

5 câștiguri { Obiectele câștigate, la dorință se vor
a 20,000 răsucumpără în bani gata cu o sub-
coroane etc. tragere de 20%.

Prețul unui los este o coroană.

Tragerea nesmintit deja în a 4-a luni viitoare.

Losuri se pot cumpără la

Edmund Diósy

în Oradea-Mare, plața Bémer.

Oroloage americane de buzunar.

Cu garanța că nu-și perd culoarea de nickel, construcțiunea li e mai precisă și mai bună decât a celor mai scumpe.

Prețul unuia 3 fl.

Cu garanța până ce ține proviziunea.

Pentru acesta lanț argințit cu 60 cr.

Aparat de ras automat

Fox, veritabilă fabricațiune solingenă, premiat la mai multe expozițiuni, exercițiul nu-i necesariu. Taierea exclusă. Muncă curată și comodă. Scuteșce de boală de piele. Durabil și cruțător de bani.

Bucata 3 fl.

Cușitul din oțel cu *** iar celelalte părți din alpaca.

Un cușit separat 1 fl.

Se poate comandă la

Alexandru Pollák comisionar principal

Budapesta V. ker. Kálmán-utza 11.

Colectantilor li se trimite după 5 exemplare 1 gratuit. 9-26